

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! У зв'язку із закриттям кордонів через карантин газета тимчасово виходитиме виключно в електронному варіанті.

CHRISTLICHE STIMME • CHRISTIAN VOICE • LA VOIX CHRETIENNE

MÜNCHEN • В 20409

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 72

ВЕРЕСЕНЬ • SEPTEMBER 2020 • Nr. 18 (3046)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

РІЗДВО ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ МАРІЇ

В день Різдва Матері Божої Церква співає тропар: *Різдво твоє, Богородице Діво, радість звістило всій вселенній, бо з тебе засяло Сонце правди, Христос Бог наш, що зняв прокляття, подав благословення, знищив смерть і дарував нам життя вічне.*

Як перед сходом сонця рання зоря показується на небі у своїй чарівній красі і звіщає світові прихід сонця, так само Пречиста Діва у своїм різдві є неначе та рання зірка, що появилася серед темної ночі релігійного і морального упадку поганських народів, і звістила світові недалекий прихід ясного Сонця, самого Спасителя з неба, Божого Сина.

Різдва Пресвятої Богородиці люди чекали протягом всього Старого Завіту. Це загальне очікування спонукалось

Кость Маркович, «Різдво Пресвятої Богородиці» ▶

Богом у Святому Письмі. Господь сказав після гріхопадіння Адама і Єви до змія: «Я покладу ворожнечу між тобою і жінкою, між твоїм потомством та її потомством. Воно розчавить тобі голову, а ти будеш намагатися ввіп'ястися йому в п'яту» (Бут. 3.15). Ці слова означали, що Творець через народження Діви Богородиці пошле на землю свого Єдинородного Сина Ісуса Христа, який переможе смерть своїм воскресінням з мертвих і збере по всьому світу людей, які вірно служитимуть Богу, розповсюджуючи на землі Його Царство. Тому подія Різдва Богородиці поклала початок духовного відродження від гріхів всього людства.

Хоч Святе Письмо мало нам розповідає про Богородицю, особливо про її народження, ми усвідомлюємо, яку велику радість принесло воно Йоакимові і Анні, бо їх молитви були вислухані в такий чудесний спосіб. Вона прийшла на світ цілком непорочна, тому що була звільнена від первородного гріха у хвилині зачаття через те, що Бог вибрав її на Матір Свого Сина Ісуса. Марія прийшла на світ ясною і блискучою в душі, немов рання зоря, що очаровує своїм чарівним блиском. Вона була не тільки вільна від бруду первородного гріха, але й наповнена Божою ласкою, тому вже від хвилини народження її душа перевищала красу навіть найвищих ангелів у небі, бо ніхто не був такий багатий на ласку, як Марія.

▶ Продовження на 2 стор. ▼

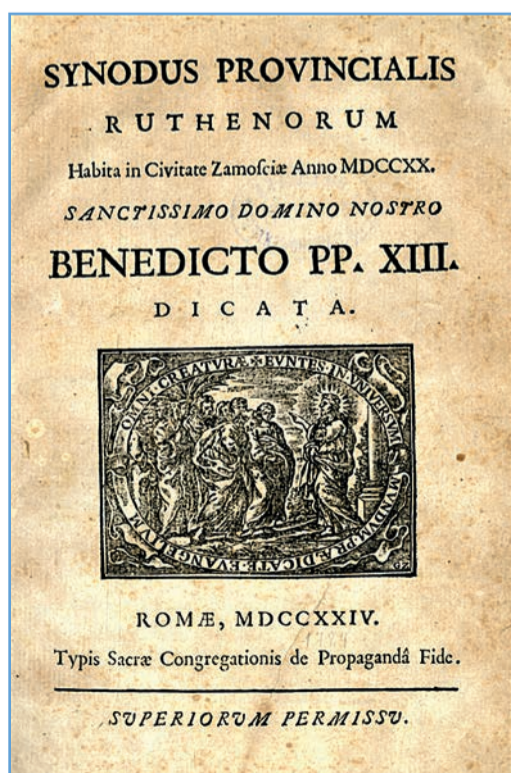
XI

ЗАМОЙСЬКОМУ СОБОРУ 300 РОКІВ

У ці дні минає 300 років від того часу, коли 26 серпня 1720 року в сучасному польському місті Замостя, у невеликій, але затишній церкві Покрову Богородиці й Святого Миколая, розпочав свою роботу велелюдний форум – провінційний собор Руської Унійної Церкви, другий в її історії від часів проголошення Берестейської унії.

На собор зібралося понад 140 учасників на чолі з апостольським нунцієм Джіроламо Грімальді, митрополитом Левом Кишкою, сімома іншими унійними владиками і протоархимандритом Василянського чину Антонієм Завадським. Соборові отці представляли духовенство і мирян з усіх, навіть найвіддаленіших куточків Київської митрополії – від Вільнюса в Литві й Полоцька в Білорусі на півночі та до Чуднова (Правобережна Україна) на півдні, та від Холма на заході й до Мстиславля на сході, біля кордону з російською імперією.

Титульний аркуш постанов собору. Рим 1724 р. ▶

Після жвавих, а подекуди й бурхливих дискусій на урочистих і закритих сесіях, що з перервами тривали три тижні, Замойський собор розробив масштабну програму реформ Унійної Церкви, що наголошувала на інтегральній єдності з Римським Апостольським престолом та слов'янсько-візантійських джерелом її обрядової спадщини.

3 перспективи сьогодення, найважливішими рішеннями собору були: 1) інституційне об'єднання в одне ціле всіх епархій Київської митрополії; 2) кодифікація більш як столітнього досвіду єдності Унійної Церкви з Римським Апостольським престолом, апробована Святим Отцем; 3) збереження східнохристиянського етосу Унійної Церкви за одночасної адаптації окремих елементів латинського благочестя; 4) поява помісного права Київської унійної митрополії, однією з основ якого стало законодавство епархіяльних соборів і василіянських капітул.

Упродовж майже двох століть Замойська реформа визначала організаційну структуру, богослов'я та пасторальну програму Греко-Католицької Церкви, а почасти й інших унійних спільнот у Центрально-Східній Європі, та опосередковано впливала на Православну Церкву. ▶ Продовження на 4 стор. ▼

РІЗДВО ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ МАРІЇ

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

З радістю споглядав на неї Божий Син, бо ж це мала бути Його Мати. Раділи також всі ангели з народження їхньої цариці. Вдивляючись в це дитя, вони з подивом питали: «Хто ж це та, що мов зоря зазорилася, гарна як місяць, ясна як сонце?». Вони подивлялися і почитали її достойність і славу, бо вона, хоч взята з людського роду, мала бути Царицею неба і землі, засісти біля свого Сина на найвищій престолі слави і стати приокрасою неба. Раділи також всі праведні душі в аді, перед якими небо було замкнене і які очікували приходу Спасителя, щоб їм це небо відчинив. Вони тужили за тою хвилиною, бо без його помочі не могли оглядати Бога, чого бажали всіма силами. Тому, хто годен описати ту радісну хвилину в аді, коли ті душі довідалися про народження Пречистої Діви Марії,

майбутньої Матері Ісуса, який мав запровадити їх до слави в небі?

Бо не міг Христос прийти на світ без Пречистої Діви Марії. Тому, як рання зірниця Своєю появою на небі заповідала, що минула ніч, а день наблизився, так подібно Пречиста Діва Марія своїм приходом на світ звістила світові, що проклята ніч Старого Завіту вже минулася, а настав день Нового Завіту, що появиться з неба Сонце Правди – Христос Бог наш.

Не менше радості з народження Пречистої Діви Марії було й для землі. Праведні радувалися, бо одержали в її особі добру і ласкаву Матір,

а грішники радіють тому, що в Марії знаходять матір милосердя, поміч і запевнене прибіжище.

Впродовж довгих століть, відколи Церква існує, зродилися різні набоженства, в яких вихваляємо, славимо і почитаємо Пречисту Діву Марію, в якій ми бачимо велике море смирення і любові до Бога і можемо наслідувати її чесноти. Протягом цілого свого життя Діва Марія казала Богові «так». Згода на Воплочення під час Благовіщення і згода на Відкуплення роду людського під хрестом пробуджує і дотепер у нас найкращі духовні почуття до Божої Матері. Саме цим Діва Богородиця в центрі людської історії рухає світ вперед до кінцевого виправлення.

Діва Марія є непорочною і нагадує цілому світові про ті цінності, про які він забуває. Багатьом нашим сучасникам важко сприймати духовну непорочність у своєму житті. Сучасна людина хоче керувати усім всесвітом, та не вмє керувати собою. Вона розкриває таємниці світів від нескінченно великих до нескінченно малих, але губиться у таємниці власної душі. Наскільки підкорює космічний простір, настільки поступово втрачає владу над своїм

внутрішнім світом. Чим більше підкорює матерію, тим більше стає безсилою перед нею, перетворюється в її раба. Світ, зайнятий своїми справами, розкошами, війнами і бізнесами, не звертає уваги на значення Марійного народження, та все таки добрі християни тішаться ним.

Вона започаткувала нову добу в історії людства. Вона разом із Христом направила кривду перед Богом, що Адам і Єва вчинили йому в раю, переступаючи Божий закон. Вона разом із Христом пожертвувалася за наше спасіння на Голгофі. Хіба нема чим тішитися, коли подумаємо, що Марія це великодушна добродійка всього людства, приклад для всіх, як треба служити Богові і прямувати до вічного щастя в небі.

Пречиста Діва Богородиця нагадує нам своїм мовчазним образом про безмежну силу чистої жертви, про безкорисливу любов, про внутрішню готовність душі сказати Богові «так». Саме тим Вона є завжди сучасною і діевою для всіх поколінь. Вона стоїть на чолі незліченного моря людей, що йдуть назустріч Богові. Матір Божа стала зразком нової людини, якою ми всі маємо стати.

Пресвята Богородиця і нині духовно діє в світі. Через Діву Марію Ісус Христос нас вводить у триєдину любов Бога. Життя духовне не появиться в наших душах, якщо там не буде Матері, яка дає життя. Вірна Обручниця Святого Духа відродить у нас усі занепаді сили схвильованої душі, тільки звернімося до Неї. Шукаймо Діву Марію: вірну, скромну, покірну, терплячу і смиренну. Любімо її і завжди молімося до Неї. Матір Божа підтримує наші зусилля, бо Вона завжди там, де треба дати життя в Христі. Якщо ми страждаємо через моральні злидні чи матеріальну вбогість, Свята Богородиця разом з нами, бо де з'являється хрест, там Вона стоїть біля нього, готова на все, аби лиш розквітло нове життя з Богом.

Дякуймо Господу Богу за те, що дав нам таку добру і ласкаву Матір, і в нашій радості молімося до неї: **О Маріє, виблагай для своїх дітей ласку, щоб ми могли совісно виповняти свої християнські обов'язки і витривати в вірі і колись разом з Тобою здобути вінець вічної слави в небі. Амінь.**

**о. Михайло Федорів,
Надвірнянський деканат
УГКЦ**

З Катехизму УГКЦ

Літургійна традиція Церкви величає Пресвяту, Пречисту, Преблагословенну і Славну Владичицю Богородицю «чеснішою від херувимів і незрівнянно славнішою від серафимів» – найвищих ангельських чинів, і оспівує її «святе різдво... і непорочне зачаття». Чистотою та пренепорочністю Богородиця перевищує все видиме

й невидиме творіння і водночас належить до людського роду, поширеного від Адама і зібраного в Божому Сині. Безсіменним зачаттям у лоні Пресвятої Богородиці Син Божий, «приймавши в Себе древнє творіння», «показав нове народження», dokonane з благовоління Божого та згоди Діви Марії. [188]

ХІ

МОЛИТВА МАТЕРІ

Пресвята Мати, Маріє, я рада, що разом із Тобою втішаюся гідністю жінки і дружини. Виблагай у Господа нашого Ісуса Христа, о благословенна між жінками, святість нашому подружжю. Знаю, що маю велике завдання: через своє особисте освячення освячувати тих, які зі мною живуть. Хочу виправдати Божу довіру. Допоможи мені, Мати прекрасної любові, понад усе любити Бога, навчи спілкуватися з Ним. Як я прагну, щоб у нашій оселі панувала релігійна атмосфера, щоб ми зважали на Божу волю і виконували її щодня! Заступись перед Твоїм Сином за мого чоловіка, виблагай нам велику благодать – служіння Богу в подружжі.

Мати Божа, пильнуй разом із Твоїм Обручником, святим Йосифом, за нашим подружжям і нашими дітьми – нині і в останню годину нашу. Амінь.

Подано за інтернетсторінкою Комісії у справах літургії УГКЦ

ПОДИВИТЬСЯ У ЇЇ ОЧІ

Ви дивилися колись в очі мамі, яка лікує дитину? Не від застуди чи ангіни. А так посправжньому лікує: все життя. Ви дивилися колись в очі мамі дитини з інвалідністю чи важкою (часом невиліковною) хворобою? Вони особливі, очі такої мамі. І хай пробачать мені чоловіки. Хай це звучатиме як дискримінація, але такі очі – тільки в мамі. В тата – інакші. Про це колись іншим разом.

в курсі. Вона передала це своєму відчаю. Він там цим поки що зайнятий і не висовується. А в очах – надія. Часом яскрава, мов місяць уповні, часом – ледь жевріє. Але вона там. Постійно. Їй дорікнуть за цю надію. Бо всім відомо, що краще б вона не надіялася, а...

А що? Змирилася? А залиште у спокої її надію! Бо вона не змирилася. Ніколи. До останнього подиху. До останньої миті.

Ви побачите в її погляді впертість. Оту таку затяту і гонорову. Вона – родичка її надії. Надії без впертості було б геть сутужно. Бо ж там ще відчай. Але тут впертість – гоп! І далі суне танком. Ви ж пам'ятаєте, їй ще ж боротися треба. А тут без впертості – ніяк. Що ви там кажете? Для боротьби потрібна сила, а не впертість? Яка цінна порада! А не розкажете, де її брати, ту силу? Бо навіть трактор треба заправляти, щоб орав. А її – маму – не заправляють. Вона без дозаправки, і отак роками, роками, роками... Сила, кажете? Як десь роздаватимуть – свисніть. Тому поки що – впертість. Там само, в куточках очей, поряд зі щастям. Щастя додає впертості впертості. Ні, це не повтор. Впертості також потрібна впертість. Щоб не вибитися із сил...

Ви, як дивитиметесь в її очі, розгляньте там вдячність. Таку безмежну, як океан. Так, вона вдячна. Вона вдячна за все. За кожну годину без болю. За кожну пережиту ніч. За кожен сантиметр прогресу після безкінечних реабілітацій. За те, що й цього разу вийшли з реанімації живими. За кожну гривню на її благодійній картці. Вона вдячна за кожне неказане слово. Це дуже цінно: хотіти щось сказати мамі особливої дитини, але змовчати. І вона вдячна за ці неказані слова. Вона вдячна за свою дитину. Саме таку. Вдячна. І ні – не краще б ото, що ви хотіли сказати, але змовчали (сподіваюсь). Так, як є – так і краще. І вона за це вдячна.

Ви побачите там світло. Так, світло. Має ж їй хоч щось світити в цій безкінечній темряві? От вона і знайшла собі світло. Точніше, не так: вона знайшла в собі світло. І його не згасити навіть сльозам. Навіть тій безкінечній чорноті на людських язиках. Вона – світло. У ній світло. Не бачите? А ви придивіться пильніше.

Придивилися? Бачите? А там – любов. Якраз саме та, що довготерпить і всепрощає. Вона ніде її не вчилася. Вона її народила – ту всеохопну всюдисущу безмежну любов. Її вистачить, щоб відіграти крижане серце. Її вистачить, щоб знайти нові сенси там, де вже нічого немає, і знову заткати відчай, підперти надію впертістю і, вкупі з таємним щастям, тихо сховати сльози.

Її любові вистачить на багато. Тільки хіба не зможе пообтинати чорні людські язика... Але – байдуже. Любов – довготерпить і всепрощає...

**Людмила Лінник,
«Галицький кореспондент»**

ЯДЕРНІ БОМБАРДУВАЛЬНИКИ США ВПЕРШЕ ПРОЛЕТІЛИ НАД УКРАЇНОЮ

Три військові американські літаки Boeing B-52 Stratofortress пролетіли повітряним простором України. Напередодні вони вилетіли з авіабази у Великій Британії. На польському кордоні їх зустріли українські льотчики. На патрулювання відреагували і російські окупанти. Вони на перехоплення підняли одразу вісім винищувачів і перевели в повну бойову готовність війська протиповітряної оборони Південного воєнного округу. Літаки-розвідники НАТО зі свого боку отримали необхідну інформацію щодо забезпечення військ РФ. Супроводжували узбережжям Азовського моря та у зворотному напрямку. У Пентагоні проліт над українською територією пояснили проведенням навчань з інтеграції із українськими винищувачами в повітряному просторі України, а також бажанням продемонструвати можливості щодо стримування Росії. (5 канал)

ЛАУРЕАТОМ ПРЕМІЇ ім. В. СТУСА СТАВ АХТЕМ СЕІТАБЛАЄВ

Лауреатом премії ім. Василя Стуса 2020 року став український кінорежисер, актор театру й кіно Ахтем Сеїтаблаєв. У своєму виступі він сказав, що, дізнавшись свого часу історію життя Василя Стуса, був вражений його мужністю. «Я й досі не уявляю, як йому вдалося перебороти свій страх перед молохом радянської влади. Можливо, він знайшов ці сили в собі, бо вірив у те, що робив і створював, вірив, що, попри все, він не сам у своїй боротьбі, що є люди, яким не все одно... Люди, для яких є різниця між творенням і руйнуванням. Люди, яким важливо, які назви мають вулиці, на яких живуть їхні діти і батьки, навіть якщо вони освітлені й заасфальтовані. Люди, які знають різницю між рідним і ворожим. Багатьом із нас сьогодні значно легше жити і боротися за свою гідність, за життя своєї землі і своїх дітей тому, що був і є Василь Стус, що серед нас і сьогодні літає Птах його душі». Премія ім. В. Стуса була заснована 1989 року Українською асоціацією незалежної творчої інтелігенції на чолі з Євгеном Сверстюком (1928–2014). Її щороку вручають літераторам, митцям, режисерам, музикантам, культурним менеджерам за внесок в українську культуру і стійкість громадянської позиції. (Радіо свобода)

ФІЛЬМ ПРО ДОНБАС ОТРИМАВ НАГОРОДУ ВЕНЕЦІЙСЬКОГО КІНОФЕСТИВАЛЮ

Український фільм «Погані дороги» здобув нагороду Міжнародного тижня кінокритиків 77-го Венеційського кінофестивалю. Це режисерський дебют української драматургині Наталки Ворожбит. Стрічка отримала приз у категорії «найбільш інноваційний фільм». Картина «Погані дороги» є екранізацією однойменної п'єси Наталки Ворожбит, відомої завдяки сценаріям до таких фільмів, як «Кіборги», «Дике поле», серіалу «Спіймати Кайдаша» тощо. Це реальні історії українських військових і жителів Донбасу поблизу лінії розмежування. (5 канал)

ОРДЕН ЯРОСЛАВА МУДРОГО ДЛЯ КАРЛА ШВАРЦЕНБЕРґА

Карла Шварценберґа нагородили орденом князя Ярослава Мудрого II ступеня. Ця людина дуже заслужила української нагороди. Він чи не перший з європейських політиків прилетів в Україну і прийшов на Майдан, ще тоді, коли всі решта грали в мовчанку і вчікували. Тоді ця підтримка з його боку була дуже важливою. А враховуючи його шляхетське походження і його політичний бекґраунд (перед ним відкриваються впливові двері по цілому світу), не виключено, що його підтримка людей на Майдані для багатьох європейських політиків була отим дзвіночком. Мені шкода, і я не втомлююся повторювати про це чехам, що вони зробили помилку, не вибравши його президентом. Так само мені шкода, що пан Шварценберґ отримав цю нагороду від саме такого українського президента (це лише невеликий епізод в історії, ми це переживемо), але він цю нагороду заслуговує! Вітаю і дякую Karel Schwarzenberg! (Валентина Люля, з Фейсбуку)

СКЕЛЬНО-ПЕЧЕРНИЙ МОНАСТІР – НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТКА

Пам'ятку культової та оборонної архітектури, сформованої ще в середньовічний час, згідно з легендами, заснований ченцями з Афону скельно-печерний оборонний монастир біля с. Оксанівка на Вінниччині наказом Міністерства культури занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Петрогліфи та графіті, зображені на стінах комплексу та у його печерах, є артефактами міжнародної ваги. Серед зображень: хрестоподібні фігури, трикутники, ромби, зображення звірів, риб, птахів. Усього таких знаків – сотні. (RISU)

ЗАМОЙСЬКОМУ СОБОРУ 300 РОКІВ

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

▲ Церква Покрову Богородиці й Святого Миколая, де відбувалися засідання собору

Рішення у Замості також мали потужний вплив на тогочасну руську (українсько-білоруську) культуру, торуючи їй шлях в європейську цивілізацію доби Бароко і Просвітництва.

У XVIII – в першій половині XIX ст. богословська і канонічна спадщина Замойського собору перетворилася на важливу складову еkleзіальної пам'яті Унійної Церкви, на яку її духовенство і вірні опиралися зокрема під час brutальних переслідувань у російській імперії. Від «Весни народів» 1848 р. і появи україн-

ського національного руху спадщина Замойського собору, завдяки обрядовій дискусії між «восточниками» і «західниками», ввійшла у публічний суспільний дискурс, ставши елементом історичної й культурної пам'яті галицьких українців та основою рішень Львівського провінційного собору 1891 р.

У міжвоєнний період «візантійський поворот» у Греко-Католицькій Церкві, особливо видимий у літургійній сфері, знову актуалізував спадщину Замойського собору. Митрополит Андрей Шептицький намагався її творчо переосмислити й адаптувати в категоріях католицького модернізму до тогочасних душпастирських потреб нашої Церкви і перспектив діалогу з православними. Натомість його опоненти в дискурсі традиціоналізму наголошували на постановах Замостя як незмінному каноні, що символізував західне «обличчя» УГКЦ та виступав гарантом її католицької тотожності.

Репресії й переслідування греко-католиків у Радянському Союзі, досвід підпілля, діаспорні реалії та відродження УГКЦ у незалежній Україні значною мірою зробили неактуальними еkleзіальні, історичні й культурні дискусії навколо спадщини Замойського собору. Прикладом зваженого підходу є Кодекс Канонів Східних Католицьких Церков з 1990 р., в якому адаптовано майже 150 правил собору 1720 р.

Синод Єпископів УГКЦ, що відбувся у Львові 16-31 травня 1992 р., пригадує, що «для збереження послідовності в літургійному житті нашої Церкви [...] літургійні постанови Замойського Синоду залишаються зобов'язуючими» щодо окремих аспектів католицької догматики й обрядової практики УГКЦ. Виходячи із сучасних богословського, душпастирського, екуменічного й соціального контекстів розвитку УГКЦ як в Україні, так і на поселеннях, настав час нового переосмислення

спадщини Замойського собору в тісній співпраці Церкви та академічного середовища. Фахове міждисциплінарне дослідження генези, перебігу та рецепції провінційного зібрання 1720 р. можливе за умови залучення нових методологічних підходів, використання новаторського інструментарію богословів, гуманітаріїв і каноністів та введення у науковий обіг нових джерел.

Центр релігійної культури Українського католицького університету і його програма «Київське християнство та унійна традиція», в співпраці з іншими інституціями, завершують підготовку до друку двотомного видання актів Замойського провінційного собору (перший том побачить світ до кінця 2020 року, а другий – у 2021 р.). Публікація міститиме критичну коментарі до видання актів Замойського провінційного собору (перший том побачить світ до кінця 2020 року, а другий – у 2021 р.). Публікація міститиме критичну коментарі до видання актів Замойського провінційного собору (перший том побачить світ до кінця 2020 року, а другий – у 2021 р.). Публікація міститиме критичну коментарі до видання актів Замойського провінційного собору (перший том побачить світ до кінця 2020 року, а другий – у 2021 р.).

денції Римської курії, апостольського нунція та унійних владик італійською й латинською мовами.

Вперше будуть опубліковані катехизис Замойського собору – «Собраніє випадков краткое» 1722 р., пастирське послання київського митрополита Атанасія (Шептицького) 1738 р. про коректу літургійних книг, а також «Діарій Замойського собору» василіанського протоархимандрита Антонія (Завадського) і листування нунція Грімальді.

Протягом вересня – грудня 2020 р. передбачається проведення низки наукових семінарів і публічних заходів з популяризації спадщини Замойського собору, а в 2021 р. міжнародного симпозіуму і публікацію його матеріалів, котрі, сподіваємося, сприятимуть кращому розумінню місця і ролі цього собору в минулому та сьогоденні Української Греко-Католицької Церкви.

Проф. Ігор Сковчиляс, керівник Центру релігійної культури УКУ

ХТ

МУЗЕЙ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

29 серпня у Львові відкрили музей митрополита УГКЦ Андрея Шептицького (1865–1944 роки життя). Відтепер можна оглянути особисті речі глави Церкви, дізнатись про його життя, посвяту у монахи, духовне служіння. Музей унікальний тим, що протягом підпілля УГКЦ монахам і мирянам вдалося зберегти особисті речі митрополита.

Останні 20 років тривали розмови про відкриття музею митрополита Андрея Шептицького у Львові. Лише після того, як священник УГКЦ Севастіян Дмитрух пригрозив голодуванням у разі, якщо влада зволікатиме з вирішенням питання щодо приміщення, мерія надала для музею 800 метрів квадратних у колишньому монастирі ордену Реформаторів і костелу святого Казимира. Храм цього

комплексу належить греко-католицькій громаді і є нині церквою Блаженного отця Климентія Шептицького. Наразі музей тут на «пашинних правах», бо питання з передачею будівлі досі не вирішене. У 2018 році був зареєстрований церковний музей митрополита Андрея Шептицького. За цей час вдалося будівлю відремонтувати, у чому допомогла міська влада і меценати.

Отець Севастіян Дмитрух зібрав велику колекцію, як особистих речей, так і мистецьких, пов'язаних із митрополитом. І всі роки домагався, щоб вони стали експозицією музею. Експонатів – близько 500. Кожна річ, яка представлена, має свою історію. Адже коли 1 листопада 1944 митрополит Андрей Шептицький помер після важкої хвороби, монахи і монахині, священники, які були поруч, зорієнтувались і сховали особисті речі свого духовного провідника. Оскільки розуміли, що після смерті владика

Євангеліє митрополита Андрея. С-на: «Релігійна правда»

неминучі сталінські репресії. Вони переховували ці речі у різних місцях.

Секретарем митрополита був отець Володимир Грицай і він довгі роки зберігав Євангеліє митрополита, його палицю і документи. «Сестри-студитки зберігали особисті речі, епитрахиль, пелеринку, білий плащ, у який митрополит вбирався, підрясник, омофор, митру. Зберегли посуд із гербом Шептицького. Невідомо звідки це начиння, але це добротна, англійська порцеляна, дорога, на ній герб родини Шептицьких. Знаємо, що отцю Климентію Шептицькому подарувала накриття на стіл, срібло його бабуня Ружа Косецька. Бо так раніше з покоління в покоління дарувалося і зберігалось. Коли мені сестри-студитки передали посуд, то я питав звідки, але вони лише пояснили, коли митрополит помер, вони все зібрали, попрали і переховували у час підпілля. Митрополит був Святий для них ще тоді і вони це берегли, як реліквії», – каже отець Севастіян Дмитрух.

Продовження на 5 стор. ▼

МУЗЕЙ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

▼ Продовження. Початок на 4 стор.

▲ Директор музею
отець Севастіян Дмитрух.
С-на: «Релігійна правда»

Поруч із митрополитом був його помічник, брат Атанасій Кольбенко, який слугував владиці у час його недуги. Бо з 1935 року митрополит Андрей не міг уже ходити і щоби перестелити йому постіль, вигадали спеціальні лляні ноші, таким

чином кілька братів піднімали владику і бачили його велике терпіння і страждання, водночас глибоку духовність. Ці ноші зберегли монахині. Можна оглянути і вервицю, яку влади́ка Андрей привіз зі Святої Землі, коли там перебував у паломництві у 1906 році. Також в експозиції музею численні мистецькі твори художників, яких підтримував митрополит. До слова, він викладав історію мистецтва у школі Новаківського, яку створив і фінансував.

«У радянський час, десь 1970-ті роки, я приїхав у Прилбичі, родинне село митрополита і запитував

у селян про ті речі з палацу, може хтось щось пам'ятає з того часу. Там мешкала Галина Гурська, старша жінка, яка вже не ходила. Вона сиділа на ліжку, а над ним були дві ікони і я їх побачив. Це виявилась ікона XV століття Спасителя Христа і графіка Благовіщення Богородиці. Жінка розповіла: коли у 1939 році більшовики розстріляли брата митрополита Леона і його дружину, вона пішла до палацу, там все було відкрито, розграбовано, а на землі лежали дві ікони. Вона мені віддала ті образи», – каже отець Севастіян. Ці дві ікони теж увійшли в експозицію музею.

Після відходу радянських окупантів брати Андрей і Климентій Шептицькі старались знайти бодай щось із родинного помістя, особливо архіви. Збереглися три книжкові шафи, які замовляв митрополит в митця Андрія Коверка.

Через особисті предмети відкривається великий період життя Галичини від XIX століття і до середини XX, коли сім разів змінювалась влада на цих теренах. «Я не хочу створити ще один музей у Львові. Немає у нас ще музею духовної особи. Кожен народ має велетня духу. Для прикладу, польський народ має Івана Пав-

ла II, Святого, і у Вадовіцах, де він народився, є музей. Ми маємо митрополита Андрея, духовну особу, державотворчу, який опікувався дітьми, вдовами, сиротами, молоддю. Хочемо запланувати читання, різні зустрічі, щоб у музей не просто люди прийшли і пішли, а приходили на лекції, спілкування. Важливо, щоб люди ближче пізнали про велич духу митрополита. Це не державний музей, тут лише 4 осіб, ми не маємо штату. Хочемо заохотити людей, щоб приходили, як волонтери», – каже отець Севастіян.

**Галина Терещук,
Радіо свобода**

ХТ

З РОСІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ

Один з найцінніших досвідів в моєму житті – це досвід переходу на українську. Це насправді дуже цікавий експеримент: над власною свідомістю, над своїм оточенням, над своєю пам'яттю і навіть над своїм побутом.

Мені дуже шкода, що ми мало про це говоримо. Адже це неймовірна і невідрефлексована подія для всього суспільства: люди, які народилися і виросли в російськомовних родинах, в російськомовних регіонах, навчалися в російськомовних школах, доволі відчутним відсотком припиняють говорити і думати російською і починають – українською. Не через обставини, переїзд, зміну середовища, а виключно через власне вольове рішення. До цього не спонукає держава. Це не обертається бонусами і перевагами. Часто – навпаки, ти несподівано відкриваєш для себе нові обрії окупації і несвободи. І жахаєшся реально, але вже немає шляху назад. Як немає шляху назад для кожної чесної людини, яка раптом усвідомлює монструозних розмірів жажливу несправедливість. Ти просто опиняєшся на цьому шляху ви-

пробувань і вічного бою, як маленький м'якенький гобіт. Доброго дня, пані та панове, тримайте свій перстень і пильнуйте ваше маленьке еґо.

Я не дуже хочу зараз говорити про поневіряння, яких зазнає україномовна людина. Мені було би цікаво порівняти почуття природноукраїномовних людей і вторинномовних від всіх цих ефектів, з якими ми стикаємося. Типу російськомовних вчителів наших дітей, які роблять вигляд, що не розуміють в чому проблема, офіціантів, які дуже бояться, що хтось здогадається, що вони з Фастова, українських новинних сайтів з базовою російською і тому подібних речей.

Це все зрозуміло, вельми дратує і дуже не хочеться перетворитися на Ірину Фаріон, але іноді й дуже хочеться, з іншого боку.

Але мене наразі більше цікавить такий ефект: що відчуває людина, яка вирушає в цю подорож? От раптом вирішує для себе залишити тепленьку нірку російськомовності, де всі слова на своїх місцях, де думки легко складаються в речення і не підводять фонетика, де в зручних яточках зберігаються спогади: мамині слова, перші книжки, осяяння та прозріння, відкриття, кумедні діалоги з друзями, жарти, перші зізнання в коханні, п'яні розмови на світанкових дахах, листи, написані кров'ю, марк аврелій, шекспір і бор-

хес, прочитані російською. Як перекодувати це все? Як залишити весь цей корпус і вийти в ніч, де: листопад. Під ногами чавкає гнила картопля і незібрані буряки. Йде дощ зі снігом, а вдалині чути звук дискотеки 1980-тих. На тобі труси і майка, в руках целофановий пакет з гнилими буряками. Вперед, на тебе чекають дива!

І вони чекають. Я не іронізую.

І тут варто уточнити, що коли я говорю про гнилий буряк в пакеті, я говорю не про українську мову як таку, а про свої знання і навички. Тому що, так, це перше, з чим ми стикаємося – нам здається, що ми знаємо що таке українська мова і література. Нам здається, що ми легко нею оперуємо, нам здається, що це нескладно, але ми заглядаємо в пакет, а там гнилі буряки. Більшість із тих, хто переходить на українську з російської доволі довго почувается дебілом. Навіть якщо вже два роки веде фейсбук і твітер українською, читає і дивиться кіно українською, це величезний удар по автофлії. Тому що постійно говорити тільки українською виявляється непросто. Не так просто, як вам здавалося. І це боляче, друзі. Бо ти звик вважати себе розумним, швидким і дотепним. І раптом ти – гальмо з гикавкою. Але попри все, що я зараз вам розповідаю, ви не маєте зневіритися, тому що це того вартує. Перестати бути російськомовним і стати

україномовним – це неймовірно, друзі.

Я не можу говорити про загальний досвід і тому буду говорити тільки про себе. Весь час, поки я послуговувалася російською, ідентифікуючи себе як українку, знаючи, що є українська мова, користуючись нею час від часу, я, якщо вже зовсім відверто, почувалася дещо дивно. Дещо шизофренічно. Це ніби в тебе є спадок, яким ти не користуєшся. Ти знаєш історію про те, що твої героїчні предки боролися за цей скарб, вмирили, вбивали, гнили в тюрмах, щоб зберегти його для тебе, передати наступним поколінням, ось три грубих томи легенд про драконів і гномів, чудовиськ і героїв, але все це не цікаво. Тому, що це правда.

Це все правда було, це не вигадка. Ось списки загинувших предків, їх не те що до середини, і тисячної долі не прочитаєш, ось портрети чудовиськ, все задокументовано: ось матеріали справ, а ось власне – спадковий скарб, розпишіться. *А, та ладно, я патом пасмотрю што там [Ну, гаразд, я потім туди загляну].* І підіймаєшся з льоху, навіть не намагаючись поставити собі запитання: що до дідька тут відбувається, ти лінива тварюко?

З іншого боку, використовуючи російську, у мене ніколи, ніколи не було відчуття, що я маю на це повноцінне і стовідсоткове право. Я завжди чітко відчувала, що це як позичена річ.

Продовження на 6 стор. ▼

З РОСІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ

▼ Продовження. Початок на 5 стор.

Як життя в зйомній квартирі, яку ти не любиш, якою користуєшся через обставини, яку ти навіть не обираєш, і якою не можеш вільно користуватися. Бо це все одно не твоє. Особливо чітко ти розумієш це, коли стикаєшся з насправді природними носіями. Я часто чула в Харкові: *О, а ви гаваріте по-українські?* На це завжди хочеться відповідати: *О, а ви думаєте, що ви говорите російською?*

Є певний момент, коли ти розумієш, що ти не можеш більше говорити російською. Тобі огидно. Тобі не красиво. Тобі неприємно так, ніби тебе змушують. Хоча це тільки ти сам себе змушуєш. Це як курити, коли вже не хочеться. Як жити з людиною, яку не любиш. Як прокидатися, коли в тебе депресія. Неможливо. Сумно. Говориш, а ніби жаби з рота вивалюються.

Ти сприймаєш російську як знущання, і вона нею є. Ти просто приймаєш цей факт: мова – інструмент поневолення і колонізації. Російська мова – це ментальна в'язниця, в яку загнано кілька мільйонів людей тільки в нашій країні. Це інстру-

мент, за допомогою якого влада сторіччями відбирала найбільш лояльних і гнучких для формування імперської бюрократії і за допомогою цього ж інструменту знаходила найбільш реакційних для наповнення таборів і цвинтарів. Це може звучати як завгодно пафосно і на грані – мені вже все одно, тому що це правда.

Правда в тому, що сьогодні бути російськомовним в Україні означає лише те, що ти погоджуєшся бути переможеним. Ти визнаєш власну поразку і поразку всіх тих людей, які стоять в могильній темряві прямо за тобою. Те, що ти говориш російською означає, що переміг Валув, Юзефович, Погодін, Ватутін, Сталін, Кагановіч, Путін, Сурков, Захарченко і Гіві. І ще тисячі упоротих з-під Сизрані, які просихали останнього разу в 1982 році, але щиро вважають тебе гіршим, тупим і хитрим колхозником, чий цінності обмежуються салом і тужливою піснею. І якщо ти досі говориш російською, то всі вони праві.

Те, що сьогодні є люди, які самі переходять на українську, це як орли, які в кінці

прилетіли і всіх врятували. Нема логічного пояснення, просто красиво і хочеться плакати. Сподіваюсь, вони забрали з того поля всіх, я не пам'ятаю, якщо чесно. Це хороша метафора, але вона не вартує того, щоб перечитувати цю нудоту.

І якщо ви думаєте про перехід, але не наважуєтесь, я хочу вам сказати важливу річ: спочатку вам буде важко і ви будете повільними. Але вам буде цікаво. Ви зрозумієте багато нового про себе, ви відкриєте для себе безліч слів і текстів, ви навчитеся дисциплінувати себе і слідувати за внутрішньою чистотою, як справжній буддист. Ви зробите великий крок до справжнього себе, такий великий, що у вас запаморочиться в голові, але тільки спочатку. Ви зрозумієте про свободу і впевненість щось таке, чого ніколи не розуміли і не відчували раніше. Вам буде складно, але ви станете щасливішими, як стає щасливішою людина, яка припиняє брехати. Я завжди повертаюся внутрішньо до цього відчуття, якщо мені гірко від гнітючої російськомовності в Києві.

Я, правда, вірю в те, що для більшості з цих людей звільнення ще попереду, і я щиро радію за кожного, хто вирішує вийти з в'язниці.

В кінці цього послання урбіеторбі я хочу зауважити на двох речах, бо я впевнена, що на цьому етапі лишилося приблизно десять диваків. Отже, мене реально бісить дві речі, просто дуже сильно. Перша: це люди україномовні внутрішньо і в побуті, але російськомовні на загал. Мені здається, якщо вони почнуть говорити українською в публічному просторі, це фантастично змінить мовну картину в містах. Раптом стане дуже важко посилатися на більшість, тому що з'ясується, що російськомовної більшості не існує.

Ви самі заперечуєте власну емансипацію, чуваки. Ви не просто сидите в незамкненій в'язниці, ви самі її собі побудували, сіли в камеру, одягли на ноги кайдани і їсте щі. Це дуже жалюгідно і вас хочеться лупцювати целофановим пакетом з гнилими буряками, тому що через вашу обмеженість страждають вільні люди.

Друга категорія – це російськомовні, які скаржаться на суржик. Слухайте, заткніться. Ви виглядаєте як балуване барське дитячко, яке вередує через те, що в роботях не красиве лахміття і жахливі культяпки у ветеранів війни. Ви не знахобніли? Це і є колоніальні наслідки, хай їм грець. Відкривай свого рота наступного разу тільки коли говоритимеш вибачення чистою українською, а до того мовчи і кланяйся, пуріст, холуй.

Я не знаю хто це прочитає, коротше. Але якщо хтось дочитав, знайте, я вас обожнюю. І звісно, якщо у вас є подібний досвід, пишть про нього і надихайте інших. А якщо нема, то переходьте, пишть і надихайте інших. І пам'ятайте, що як би ви себе не виправдовували, неможлива справжня свобода в російській мові. Російська мова не створена для свободи, російський народ не є носієм ідеї свободи, і саме тому ви ніколи не будете справді вільними, доки ви говорите мовою кріпаків і рабовласників.

Катерина Мола,
з персональної сторінки
у Фейсбуці

ХТ

ЖИТТЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ РОДИНИ

У наші дні ми довідуємось про швидкий занепад суспільства, і зокрема родинного життя. Загальна криза, яку переживає суспільство – моральний та духовний занепад – негативно впливає на стан родинного життя, руйнує авторитет батьків, породжує недовір'я між членами сім'ї. Родина, яка повинна бути непохитною основою суспільства і будувати міцне високоморальне суспільство, піддалася моральному і духовному занепаду. Християнська родина кинута в систему злих сил цього світу, які постійно атакують її як ззовні, так і зсередини.

У наші дні потрібні християнські родини – батьки і матері, сини і дочки – які в покорі й тиші проводили б християнське родинне життя. Тоді таке зразкове життя стане прикладом для багатьох родин у світі. В наші важкі часи християнській родині важко виконувати таке завдання. Багато неблагополучних сімей потребують допомоги, бо сім'ї кинуті в бурхливе море життя

і потопають. Людина не відчуває себе щасливою у сучасному світі, їй весь час чогось треба. Вона хоче все собі підкорити, а сама себе знищує.

Щоб зберегти християнську родину треба назад повернутися до Божого устрою. Як небесним тілам Бог дав сталі закони,

так і людям дав закони або заповіді, згідно з якими вони повинні жити. Заповіді Божі – це дорога до нашого спасіння.

У щоденному житті людина має справу з законами держави, яких не дозволено порушувати; із знаками руху на дорозі, під час переходу. Ці заборони спрямовані на те, щоб не пошкодити здоров'ю людини. Усі вони для нашого добра. Оскільки Бог дуже любить нас, то дав такі норми, перестороги, поради, вказівки – Божі Заповіді, які навчають нас, як робити добрі діла і остерігатися зла та допомагають досягнути щастя.

Бог дав людям Заповіді не для того, щоб вони мучились, а щоб допомогти їм у тілесному і духовному вдосконаленні. Заповіді покликані допомогти людям

та оберігати їх у земній мандрівці до Бога.

Зробити щасливою людину може один Бог, тому дав 10 Заповідей, які мають стояти на сторожі нашого щасливого життя на землі й у вічності. Дотримання Заповідей – це найпростіша і найпевніша дорога до вічності, тому Христос навчав: «Як хочеш увійти в життя, додержуй Заповідей!» (Мт. 19:17). Хто береже Заповіді, той завжди уникатиме всяких гріхів. Коли б забракло хоча однієї Заповіді, то поступово зруйнувалося б усе життя людини. Люди, що відкинули Бога, стали моральними жебраками.

Божі Заповіді є для всього людства моральним законом, тобто постійним і завжди зобов'язуючим правилом людських вчинків. Вони є досконалі й вічні, як Сам Бог. У християнських родин цінують і шанують Божі Заповіді.

Продовження на 7 стор. ▼

ЖИТТЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ РОДИНИ

▼ Продовження. Початок на 6 стор.

Божа Заповідь. «Шануй свого батька й матір свою, щоб тобі було добре, щоб ти довго прожив на Землі» (Вихід 20:12).

Ця заповідь нормує відносини між людьми. На ній будуються відносини в родині, між батьками і дітьми. Батьки, даючи дітям життя, є учасниками Божими у справі продовження людського роду і тим самим є для дітей першими заступниками Божими на землі, тому їм належить пошана. В кожній християнській родині вчать дітей шанувати батьків – це любити, поважати, а найголовніше – слухати батьків. Обов'язок дітей – виявляти батькам зовнішню пошану, любов і послух.

Любов до батьків діти виявляють не тільки на словах, але й на ділі, у щоденному житті, а особливо в час їх хвороби чи старості. Наш національний пророк Т. Шевченко писав:

*Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають.*

Родини звертають увагу дітям, що Бог благословляє послухних і добрих дітей. У випадках, коли батьки покинули своїх дітей напризволяще, ними не цікавляться і їх не виховують, діти не можуть виконувати умов заповіді. Але у своєму серці не повинні мати до них ненависті, а бути їм вдячними за те, що вони дали їм життя і молитися за їхнє навернення.

Батьки звертають увагу дітям на те, що потрібно шанувати старших людей. Бо старість уже сама по собі є гідна пошани. В Святому Письмі пишеться: «Перед сивим волоссям мусиш підвестись і особу старого шанувати (Левит 19:32). Вчити дітей, щоб вони привітно розмовляли з старшими. Поступалися місцем у транспорті, при потребі допомагали і радо прислухалися до їх корисних порад, ставились з великою увагою, з розумінням і терпеливістю, з любов'ю і милосердям, бо того вимагає від них Бог.

У кожній родині вчать дітей поважати вчителів, бо вони не тільки навчили їх писати, читати, рахувати, але й передають їм свої знання, виховують їх і готують до самостійного життя. Навчаючи і виховуючи учнів, вчитель вкладає у нього часточку своєї душі, тож за це він мусить бути вдячним. Виявляти належну пошану вчителям, це шанувати Бога, який дав їм цього вчителя.

У кожній християнській родині є святе Письмо, молитовник. Перша молитва є розмова дитини з Небесним Отцем – це перші кроки християнського виховання, що здійснюються в сім'ї. Через молитву дитина отримує перші поняття про Бога.

Остап Лозинський, «Господи, змилюся надо мною»

Родинний дім – це перша, елементарна виховна школа, яка дає дитині азбуку життя. Християнське виховання закладає основи моралі і характеру майбутнього життя дитини. Воно дає дитині напрям – дороговказ, ідеал життя, облагороджує безсмертну душу і її сили – розум і волю. Батьки, що не забезпечують дитині християнського виховання змалечку, пізніше пожинають плоди безбожництва і різних аморальних вчинків дітей.

Розбійник, засуджений на смерть, просив, що хоче ще раз розмови з матір'ю. Коли мати прийшла, він ударив її з цілою силою в обличчя і сказав: «Якщо ти була б виховала мене добре, а не розпускала, я не був би засуджений до шибениці». Це був останній злочин нещасного, але його слова варто запам'ятати.

Під впливом засобів масової інформації та бульварної пре-

си надзвичайно зростає агресивність нашої молоді. Ніхто не може вирішити навіть елементарної суперечки без бійки. Підліток може загинути навіть за те, що на когось не так подивився. Умови життя, його беззмістовність приводять окремих людей до зневіри, розпачу. Бійка, намова до бійки, розбудження ненависті є гріхами проти заповіді «Не убий». Тому у родині вчать дітей, щоб вони були обережні у своїх словах, ділах, поведінці.

Людське життя – це цінний дар, даний нам Богом. Господь Бог проголошує Себе абсолютним Господарем життя людини, яка створена на Його образ і подобу. Тому людське життя набуває святості і недоторканості. Бог є «оборонцем невинного».

Не має такого випадку в житті, коли самогубство було б дозволене. До самогубства часто призводить брак віри в Бога, не-

моральне життя, надмірне вживання алкоголю та різних наркотиків. Тому батьки пильнують своїх дітей, щоб вони не побачили або не почули вдома чогось такого, що могло б принести шкоду їхньому здоров'ю.

Звичайно вживання алкоголю починається під тиском ровесників. Втягання в цю звичку може бути ознакою слабкості, але вона погана й тим, що шкідлива для здоров'я і часто приводить до втрати контролю над собою. Тому батьки вчать своїх дітей тренувати в собі мужність і відповідати «Ні, дякую». Пояснюють дітям, що слово алкоголь в перекладі з арабської мови означає делікатний злий дух. Звертають велику увагу на те, з ким їхні діти товаришують, як проводять вихідні дні. У християнських родині батьки борються своїх дітей від гріха. Духовний зріст їхніх дітей залежить не лише від вчителів, а перш за все від них самих.

Християнські родини виховують своїх дітей в душі святої віри. «Пошану здобувайте собі поведінкою без докору, любов – жертвуванням для добра дітей, послух – розумними приказками», – так говорив Андрей Шептицький.

Батьки ніколи не допускають до ворожнечі вдома. Виховують своїх дітей в почуттях справедливості, вчать дітей говорити тільки правду; не дозволяють дітям говорити злого про когонебудь. У сім'ях плекають такі чесноти, як милосердя, доброта, щирість, точність, справедливість, патріотизм.

У сімейному вихованні батько є авторитетом і вчителем, взірцем у всьому. Мати у вихованні – це перша вихователька, це ідеал дитини.

Християнська родина не тільки знає Заповіді, але і зберігає їх. Головне, щоб людина ходила Божими стежками, щоб не зійшла з них і не загубилася, бо без них нема доступу до неба. Людина не може бути щасливою без Бога, бо щастя лише у Бозі.

Читаючи Святе Письмо і заглиблюючись у зміст Заповідей Божих, приходимо до висновку, що вони є настільки досконалі, що неможливо там нічого відняти, ні додати. Вони досконалі, бо Бог досконалий.

Сподіваюсь, що від сьогодні ми назавжди запам'ятаємо собі, що Заповіді – це основа нашого життя. Вони торкаються всіх справ нашого особистого, родинного, суспільного життя. Бути християнином треба скрізь і завжди. Що посіємо тут на землі – те й зберемо колись у вічності.

Отже, християнське виховання опирається на Євангельських цінностях, має свої норми і виховує для «нової землі і нового неба».

Подано за: osvita.ua

ДИСИДЕНТУ МИКОЛІ ГОРБАЛЮ – 80

У 1988 році він ще був у таборі... Але тогочасного очільника СРСР Міхаїла Горбачова весь час запитували, зокрема і президент США Рональд Рейган, як він може говорити про «перебудову», якщо ще не звільнені політв'язні комуністичного режиму. І от, на 16-му році таборів, Миколу Горбаль звільняють. І то як звільняють! КДБ УРСР привозить Горбаль із Пермської колонії в Україну літаком. Сьогодні члену Української Гельсінської групи Миколі Горбалью виповнюється 80 років. Радіо Свобода розпитало ювіляра про його бачення сучасних подій.

► Як ви оцінюєте те, що відбувається у Білорусі?

М. Горбаль: Знаєте, коли я сидів у політичних таборах, то серед нас там не було білорусів. І ми так між собою говорили, що це означає, що і нації такої немає. Бо нації не існує, якщо немає людей готових боротися за її свободу, готових відстоювати гідність і справедливості. І тому зараз я дуже під великим враженням! Білоруська нація є! Вона є, бо стільки людей хочуть добитися правди і виходять на вулиці, попри жорстокість і свавілья силовиків Лукашенка.

► А що ви думаєте про Україну?

М. Горбаль: Дозвольте порівняння. У 1972 році КГБ затіяв тотальну зачистку «самвидаву». Усіх, хто писав тексти про реальний стан речей в СРСР, усіх, хто ці тексти переписував від руки, усіх, хто їх читав і поширював – переслідували і карали. У КГБ думали, що знищивши «самвидаву», вони собі забезпечать спокій на десятиліття. Але через 4 роки уже утворилася Українська

Гельсінська група (УГГ).

Я тоді був на засланні у Томській області. Там було відносно нормально, і я мав змогу підпільно слухати Радіо Свобода. Коли я дізнався про УГГ, я зрозумів, що це саме те, що зараз потрібно. І я заявив про своє приєднання до цього правозахисного руху.

Так от – нас було усього 41. Сорок одна людина на 54 мільйони населення відкрито зголосилася зби-

ня дуже шкідливе для них самих і України. Перемогти агресію та імперські амбіції Росії неможливо зараз ніяким іншим шляхом, як наполегливо і успішно розбудовуючи сильну і замогнучу Україну. Не розчаровуватися треба, а будувати кращу Україну на кожному місці, де ти є. І не треба оглядатися на більшість. Завжди і скрізь – успішні країни розбудовують пасіонарії, а не пасивна більшість.

рати і поширювати інформацію про те, що каральні органи СРСР порушують не лише положення Загальної декларації прав людини, а й самі радянські закони. А в Україні зараз є десятки, сотні тисяч людей, готових боротися за правду, гідність і справедливість. Вони це довели на Майдані, вони це довели на фронті й доводять зараз. Коли я вдивляюся в обличчя молодих людей, я відчуваю цілковиту впевненість, що з Україною все буде добре. КГБ тоді не зумів справитися зі жменькою учасників УГГ, не зможуть його новітні послідовники нічого зробити з Україною і зараз.

► Але серед тих, хто брав участь у Революції гідності, і серед учасників бойових дій, зараз є розчаровані люди.

М. Горбаль: Підстави для розчарувань, звісно, є. Інакше і бути не може. Іде історичний процес, а людині хочеться побачити результати боротьби тут і зараз. Але ті, хто розчаровується, мають знати, що їхнє розчаруван-

Звісно, я і сам не сподівався, що цей «совок» такий живучий. Навіть на заході країни, де усі у вишиванках і так багато тих, хто на словах, славить Бандеру, я бачив, скільки людей побігли вступати в Партію регіонів Януковича, щоб потрапити у владу. Хіба ж вони не розуміли, що то антиукраїнська політична сила?! Але багато століть виживання між двома імперіями сформували це пристосуванство і його важко позбутися...

Проте, наголошу ще раз, не ці люди рухають історію. Україну просуває пасіонарна меншість. Не зупиняйтеся! Робіть своє! Треба вірити. Бог завжди на боці правди. Правда за нами. Україна переможе!

Коротко про життя Миколи Горбалья:

- Микола Горбаль народився у селянській родині 1940 року в селі Воловець Горлицького повіту на Лемківщині.
- У 1946 році родину примусово депортували на Харківщину. «Коли нас

вивозили НКВД у тих товарних вагонах із Лемківщини, вже тоді ми були репресованою частиною українства», – каже Микола Горбаль.

- Із 1947 року родина Горбаль осіла у селі Летяче на Тернопільщині.
- У 1963 році Микола закінчив Чортківське музично-педагогічне училище.
- Працював учителем музики у Борщеві, керував

Покарання: 8 років суворого режиму і 3 роки заслання. Дружині не повідомили і вона марно прочекала цілий день на звільнення свого чоловіка.

- Найважче покарання відбував разом із кримінальними злочинцями у гранітному кар'єрі на Миколаївщині. Між собою ув'язнені називали це місце «Бухенвальд».
- У 1983 році вийшла друком книга його поезій і пісень у видавництві «Сучасність» (США) – «Деталі піщаного годинника».
- У 1986 році в Німеччині у перекладі німецькою мовою вийшла добірка його поезій «Тут чекають кінця».
- 12 серпня 1988 року виходить Указ Президії ВР СРСР про звільнення Миколи Горбалья. Того ж дня Горбаль вивозять з колонії до Пермі, а потім ще перекидають по різних в'язницях. І лише 23 серпня 1988 року, Миколу Горбаль у кайданках та у смугастому арештантському одязі, у супроводі 5 конвоїрів, садять на пасажирський літак. «Перелякані пасажири з острахом дивилися на мене, – згадує Микола Горбаль, – думали, якого ж то небезпечного злочинця перевозять!». І тільки, коли Микола Горбаль спустився з трапу літака на українську землю – з нього зняли кайданки.
- 3 вересня 1988 року став виконавчим секретарем Української Гельсінської спілки.
- У 1990–1994 роках Микола Горбаль був депутатом Київської міської Ради.
- У 1992 році під редакцією Люби Голоти у видавництві «Український письменник» вийшла збірка вибраних поезій Миколи Горбалья.
- У 1994 році Миколу Горбаль обрали народним депутатом України.
- Микола Горбаль – член міжнародного літературного об'єднання ПЕН-клуб, лауреат премії ім. Василя Стуса.

Ірина Штогрін,
Радіо свобода